

Milivoje M. Urošević

Milan B. Urošević

Darko Drobnjak

Dragutin Matarugić

Ljubiša Marinović

Živko Rapaic

Nermin Pračić

Pero Božinovski

ŠUPLJOROŠCI

- OD ISTOKA DO ZAPADA -

Beograd – Zemun 2017.

IZDAVAČ:
CENTAR ZA OČUVANJE AUTOHTONIH RASA

ZA IZDAVAČA:
Darko Drobnjak, Izvršni direktor

AUTORI:
Dr sci.vet.med Milivoje M. Urošević
Dipl. ing. spec. Milan B. Urošević
Dr vet.med.mr.sci. Darko Drobnjak
Prof. dr Dragutin Matarugić
Mr Živko Rapačić
Dipl. ing. Ljubiša Marinović
Prof. dr Nermin Pračić
Dr vet.med.spec. Pero Božinovski

RECENZENTI:
Mr Georgi Hristozov, Bugarska
Dr sci.vet.med Mijo Fury, Hrvatska
Dipl. Ing. Aleksandar Čeranić, Srbija

GRAFIČKA OBRADA:
TR Spirit, Gradski park 2, Beograd

ŠTAMPA:
Tipo štampa, Beograd

TIRAŽ:
1000 primeraka

Izdavanje ove monografije finansiralo je Ministarstvo poljoprivrede i zaštite životne sredine Republike Srbije - Uprava za šume, kroz projekat br. 401-00-03641/2016-10 iz budžetskog fonda za razvoj lovstva.

Fotografija na naslovnoj strani: Margot Nemecek, Milivoje Urošević

ISBN 978-86-920597-0-4

Predgovor

Šupljorošci su rasprostranjeni na svim kontinentima na kojima postoje uslovi za život ljudi i predstavljaju jednu od porodica sisara sa kojima su ljudi u tesnoj vezi još od praistorije. Međutim, veliki broj i široka rasprostranjenost vrsta šupljorožaca – može se reći i egzotičnost – doveli su do toga da se u stručnoj literaturi, kako na ovim prostorima, tako i u svetu, najčešće piše samo o lokalnim vrstama, dok se ostalim poklanja minimum pažnje. Čak i specijalizovane publikacije su teško dostupne, zbog svoje lokalne prirode.

Imajući u vidu da veliki broj šupljorožaca predstavlja za gajenje nezahtevnu a komercijalno izuzetno isplativu divljač, u obrazovanju budućih lovnih stručnjaka ne bi trebalo imati površan pristup poznavanju šupljorožaca.

Pred vama se, stoga, nalazi plod mamutskog posla: Prvi u svetu pokušaj da se na jednom mestu saberu osnovna znanja o svim danas živim vrstama šupljorožaca, od onih svima poznatih do onih koji se još uvek nalaze na granici legende; od široko rasprostranjenih, preko onih koji su nedavno bili pred iščeznućem, do onih koji su i dalje kritično ugroženi, uz naročito poklanjanje pažnje najnovijoj i pravilnoj taksonomiji, koja je za ovu porodicu oduvek bila naročito složena, do prikaza osnovnih zooloških podataka i činjenica koje se tiču lovnne privrede. Imajući u vidu oskudnost i nedostupnost literature, možemo slobodno da kažemo da je ova knjiga namenjena svima koje ova oblast zanima.

*Autori
Januar, 2017.*

Sadržaj

Predgovor	3
Uvod.....	7
1. Rod Goral (Nemorhaedus) Hamilton Smith, 1827.....	11
1.1. Goral – (Nemorhedus goral, Hardwicke, 1825)	13
1.1.1. Sivi goral (Nemorhaedus bedfordi, Lydekker, 1906).....	13
1.1.2. Mrki goral (Naemorhedus goral goral)	14
1.1.3. Crveni goral (Naemorhedus baileyi, Pocock, 1914)	15
1.1.4. Dugorepi goral (Nemorhaedus caudatus, Milne-Edwards, 1867).....	16
1.1.5. Burmanski goral (Nemorhaedus evansi, Lydekker,1906).....	17
1.1.6. Kineski goral (Nemorhaedus griseus Milne-Edwards, 1871).....	18
2. Rod ovaca (Ovis).....	20
2.1. Muflon (Ovis orientalis musimon, Linnaeu 1758, evropski muflon).....	20
2.2. Grupa Ovis gmelini	63
2.2.1. Jermenski muflon	63
2.2.2. Isfahan muflon – (Ovis isphaganica Nasonov, 1910).....	66
2.2.3. Laristan muflon (Ovis laristanica Nasonov, 1909).....	67
2.2.4. Kiparski muflon – (Ovis orientalis ophion Blyth 1841)	70
2.2.5. Anadolski muflon (Ovis orientalis anatolica Valenciennes, 1856)	73
2.3. Hibridi muflona i uriala.....	75
2.3.1. Crvena ovca (Ovis gmelini x Ovis cycloceros arkal)	75
2.3.2. Kermanska ovca (Ovis laristanica x Ovis cycloceros)	77
2.4. Urijali	78
2.4.1. Omanska divlja ovca (Ovis arabica Sopin & Harrison, 1986)	80
2.4.2. Avganistanski urijal – kopetdagski urial (Ovis cycloceros Hutton, 1842).....	80
2.4.3. Buharski urijal (Ovis bochariensis Nasonov, 1914)	82
2.4.4. Ladakski urijal (Ovis vignei Blyth, 1841)	84
2.4.5. Pendžabski urijal (Ovis punjabiensis Lydekker,1913)	85
2.4.6. Urijal Severcova (Кызылумский) (Ovis severtzovi Nasonov 1914).....	87
2.5. Argali (Ovis ammon)	88
2.5.1. Altajski argal (arhal) (Ovis ammon Linnaeus, 1758).....	92
2.5.2. Gobi argal (Ovis darwini Przewalski, 1883)	95
2.5.3. Karagandanski argal (Ovis collium Severtzov, 1873)	97

2.5.4. Karatauski argal (<i>Ovis nigrimontana</i> Severtzov, 1873)	98
2.5.5. Tjan Šanski argal (<i>Ovis karelini</i> Severtzov, 1873)	99
2.5.6. Tibetski argal (<i>Ovis hodgsoni</i> Blyth, 1841).....	100
2.5.7. Pamirski argal (kačkar) – Marko Polo (<i>Ovis ammon polli</i> Linnaeus, 1758) 101	
2.5.8. Severno kineski argal (<i>Ovis jubata</i> Peters 1876)	105
2.6. Ovca Dali (<i>Ovis Dalli</i> Nelson, 1884)	106
2.7. Debeloroga ovca (<i>Ovis canadensis</i> Shaw, 1804).....	109
2.8. Snežna ovca (<i>Ovis nivicola</i> Eschscholtz, 1829)	113
2.8.1. Jakutska snežna ovca	114
2.8.2. Korjajska snežna ovca (<i>Ovis nivicola koriakorum</i> Tschernyavski, 1962)....	116
2.8.3. Ohotska snežna ovca (<i>Ovis nivicola alleni</i> Matschie, 1907, sinonim <i>Aegoceros montanus</i> , <i>Ovis middendorf</i> , <i>Ovis nivicola potanini</i>)	117
2.8.4. Kamčatska snežna ovca (<i>Ovis nivicola nivicola</i> Eschscholtz, 1929, sinonim <i>Ovis storcki</i>)	117
2.8.5. Putoranska snežna ovca (<i>Ovis nivicola borealis</i> Severcov,1873).....	120
2.8.6. Čukotska snežna ovca (<i>Ovis nivicola tscuktchorum</i> Zheleznov, 1994)	121
2.8.7. Kodarska snežna ovca (<i>Ovis nivicola kodarensis</i> Medvedev, 1994)	121
3. Rod plavih ovaca (<i>Pseudois Hodgson</i> , 1846)	122
3.1. Patuljasta plava ovca (<i>Pseudois schaeferi</i> Haltenorth, 1963).....	122
3.2. Plava ovca (<i>Pseudois nayaur</i> Hodgson,1833)	124
3.2.1. Himalajski bharal (<i>Pseudois nayaur nayaur</i>)	126
3.2.2. Kineski bharal (<i>Pseudois nayaur szechuanensis</i>)	127
4. Rod brdskih koza (<i>Capra</i> Linnaeus,1758).....	129
4.1. Bezoarska koza (<i>Capra aegagrus</i> Erxleben, 1777)	130
4.2. Zapadnokavkaski, kuban tur (<i>Capra ibex caucasica</i> G黚denst鋞 & Pallas 1783) 136	
4.3. Istočno kavkaski tur, dagestanski tur (<i>Capra ibex cylindricornis</i> Blyth,1841)	139
4.4. Markhor, markur ili marhur (<i>Capra falconeri</i> Wagner, 1839)	142
4.5. Alpski kozorog (<i>Capra ibex ibex</i> Linnaeus, 1758)	150
4.6. Nubijski (sirijski) kozorog (<i>Capra nubiana</i> F. Cuvier, 1825)	169
4.7. Etiopski kozorog (<i>Capra walie</i> R黷pel, 1835)	173
4.8. Iberijski kozorog (<i>Capra pyrenaica</i> Schinz, 1838)	174
4.9. Sibirski kozorog (<i>Capra sibirica</i> Pallas, 1776)	176
5. Rod grivastih ovaca (<i>Ammotragus</i>).....	186
5.1. Grivasta ovca (<i>Ammotragus lervia</i> Pallas, 1777)	186
6. Rod Ovibos (<i>Ovibos de Blainville</i> , 1816).....	190
6.1. Mošusno goveče (<i>Ovibos moschatus</i> Zimmermann, 1780)	190
7. Rod Orongo (<i>Pantholops</i> Hodgson, 1834)	193
7.1. Orongo – Tibetska antilopa – Čiru (<i>Pantholops hodgsonii</i> Abel, 1826)	193

8. Rod Serau (<i>Capricornis</i> Ogilby, 1837).....	194
8.1. Sumatranski seraui	195
8.1.1. Sumatranski serau (<i>Capricornis sumatraensis</i> Bechstein, 1799)	195
8.1.2. Himalajski serau (<i>Capricornis thar</i> Hodgson, 1831).....	196
8.1.3. Kineski serau (<i>Capricornis milneedwardsii</i> David, 1869).	197
8.1.4. Indokineski serau – (<i>Capricornis maritimus</i> Heude, 1888)	199
8.1.5. Mjanmarski serau (Crveni) – (<i>Capricornis rubidus</i> Blyth, 1863).....	200
8.2. Neopisane vrste.....	201
8.2.1. Asamski crveni serau	201
8.3. Ostali	201
8.3.1. Japanski serau (<i>Capricornis crispus</i> Temminck, 1845)	201
8.3.2. Tajvanski serau (<i>Capricornis swinhoei</i> Gray, 1862).....	203
9. Rod divokoza (<i>Rupicapra</i> de Blainville,1816).....	205
9.1. Divokoza (<i>Rupicapra rupicapra</i>)	205
10. Rod snežnih koza (<i>Oreamnos</i> Rafinesque, 1817)	254
10.1. Snežna koza (<i>Oreamnos americanus</i> de Blainville, 1816)	254
11. Rod takina (<i>Budorcas</i> Hodgson, 1850)	256
11.1. Takin (tākēn) – <i>Budorcas taxicolor</i> Hodgson, 1850.....	256
12. Rod Arabitragus Ropiquet&Hassanin, 2005.	262
12.1. Arabijski tar	262
13. Rod Hemitragus (Hodgson 1841).....	264
13.1. Himalajski tar (<i>Hemitragus jemlahicus</i> , Hamilton Smith, 1827)	264
14. Nilgiritragus (Ropiquet & Hassanin, 2005)	268
14.1. Nilgirijski tar (<i>Nilgiritragus hylocrius</i> Ogilby, 1837).....	268
LITERATURA	270